

PROFESYONEL ETİK HAKKINDA BEYANNAME

ISI KONSEYİ TARAFINDAN KABUL EDİLMİŞTİR
22 & 23 TEMMUZ 2010
REYKJAVIK, İZLANDA

GÜNCELLENMİŞ VERSİYON
ISI YÖNETİM KOMİTESİ TARAFINDAN ONAYLANMIŞTIR
17 ŞUBAT 2023

International Statistical Institute - Permanent Office
P.O. Box 24070
2490 AB The Hague
The Netherlands
<http://isi-web.org>

Profesyonel Etik Hakkında ISI Beyannamesi

ÖNSÖZ, DEĞERLER, İLKELER VE TARİHÇE

	SAYFA
ÖNSÖZ	3
ORTAK PROFESYONEL DEĞERLER	5
ETİK İLKELER	7
TARİHÇE	9

DAHA FAZLA TARİHÇE BİLGİSİ VE KAYNAK DETAYLARI İÇİN (YALNIZCA İNGİLİZCE), LÜTFEN ISI WEB SİTESİNİ ZİYARET EDİN [HTTP://ISI-WEB.ORG/ABOUT/ETHICS-INTRO](http://isi-web.org/about/ethics-intro)

Çeviriler için sorumluluk reddi: Bu belgenin İngilizcesi referans belgesi olarak kullanılır.

ÖNSÖZ

ISI'nın Mesleki Etik Beyannamesi, Ortak Mesleki Değerler beyanından ve bu değerlerden türetilen bir dizi Etik İlkeden oluşur.

Bu belgenin amaçları doğrultusunda, kimin istatistikçi olduğu tanımı, alanda resmi derecelere sahip olanların çok ötesine geçerek, istatistiksel veri ve araçların çok çeşitli yaratıcılarını ve kullanıcılarını içerir. İstatistikçiler, her biri istatistiksel araştırmanın önemini ve odağını etkileyen çeşitli ekonomik, kültürel, hukuki ve politik ortamlarda çalışırlar. Ayrıca, her biri kendi tekniklerini ve yöntemlerini ve muhtemelen kendi etik yaklaşımını içeren disiplinlerinin birkaç farklı dalından birinde çalışırlar. İlâveten, yapay zeka ve makine öğrenme araçları gibi istatistiksel yöntemlere dayalı yazılım geliştirmelerine de katkıda bulunmaktadır. Uzmanlık alanları ne olursa olsun, istatistikçilerin etik ilkeleri mesleki yeterliliklerinin ayrılmaz bir parçasıdır ve kapsamlı bir istatistik eğitiminin parçası olmalıdır.

İstatistikçiler, uygulayıcılarının davranışlarını etkileyebilecek etik sözleşmelere sahip olan ya da olmayan ekonomi, psikoloji, sosyoloji, tıp ve yapay zeka gibi çeşitli alanlarda çalışır. Aynı ortam ve istatistik dalı içinde bile, bireyler etik sorularının ortaya çıktığı çeşitli durum ve kısıtlamalarla karşı karşıya kalabilir.

Bu beyannamenin amacı, istatistikçinin bireysel etik yargılarının ve kararlarının, mesleğin dayattığı katı kurallardan ziyade, ortak değerler ve deneyimler tarafından şekillendirilmesini sağlamaktır. Beyanname, istatistik mesleğinin yaygın olarak kabul edilen ilkelerini belgelemeyi ve bunların uygulanmasını engelleyen faktörleri belirlemeyi amaçlamaktadır. Bir ilkenin işleyişinin diğerinin işleyişini engelleyebileceğini, istatistikçilerin – diğer meslek gruplarıyla ortak olarak – hepsinin aynı anda yerine getirilemeyecek birbiriyle yarışan sorumlulukları olduğunu kabul eder. Bu nedenle, istatistikçiler bazen ilkeler arasında seçim yapmak zorunda kalacaklardır. Beyanname, bu seçimleri çözmeye veya ilkeler arasında öncelikler belirlemeye çalışmamaktadır. Bunun yerine, vicdanlı istatistikçinin rahatça çalışabileceği bir çerçeve sunar. İlkeler çerçevesinden sapmaların bilgisizlikten ziyade, üzerinde düşünülmüş kararlar olmasını gerektirir.

Beyannamenin ilk amacı, otoriter veya kuralcı olmaktan ziyade bilgilendirici ve tanımlayıcı olmaktır. İkinci olarak, istatistiksel metodoloji ve uygulamanın geniş ve değişen alanlarına mümkün olduğunca uygulanabilir olacak şekilde tasarlanmıştır. Bu nedenle hükümleri oldukça geniş olarak çizilmiştir. Üçüncüsü, ilkeler, özel olarak değindiği konulardan çok kararlara daha geniş bir uygulama sağlayacak şekilde çerçevesiz olsa da deklarasyon hiçbir şekilde ayrıntılı değildir. Bu nedenle hükümleri oldukça geniş olarak çizilmiştir. Bir yandan bilgi üretimi ve istatistikçiler tarafından kullanılan teknik araçlardaki gelişmeleri, diğer yandan istatistiksel çıktılarının kullanımlarını (ve dolayısıyla yanlış kullanımlarını) yansıtacak şekilde, periyodik güncelleme ve düzeltme gerektireceği bilinciyle tasarlanmıştır. Dijitalleştirilmiş verilerin çok sayıda özel ve kamu kuruluşu tarafından istatistiksel amaçlar için kullanılabilir şekilde artan üretimi ve erişilebilirliği o kadar önemli bir olgudur ki, gerekli değişiklikler için Beyanname'nin yeniden değerlendirilmesine elverişlidir (1, 2). Dördüncüsü, takip eden değerler, ilkeler ve yorumlar, yasaya uygunluk veya dürüstlük ihtiyacı gibi genel yazılı veya yazılı olmayan kural veya normları kabul eder. Bununla birlikte, beyanname kendisini, mümkün olduğu ölçüde, istatistiksel araştırmayı özel olarak ilgilendiren konularla sınırlandırmaktadır.

Dipnot 1: Dijitalleştirilmiş veriler genellikle büyük ve karmaşık veri kümeleridir ve veri oluşturma süreci bilinmeyebilir. Aynı zamanda, makine öğrenimi ve yapay zeka gibi bilgisayar yoğun tekniklerin kullanılması, istatistikçiler, veri bilimcileri ve genel olarak toplum için yeni etik sorunlar ortaya çıkararak hesaplama kapasitesi önemli ölçüde arttı.

Dipnot 2: İstatistiğin gelişen faaliyet sektörlerine hızla dahil edilmesiyle birlikte, diğer uzmanlık alanlarının katkılarıyla ortaya çıkan soruları yanıtlamak için etik çerçevenin belirli bileşenlerini geliştirmek istenilen durumlar olabilir. Bu ortak rehberliği sağlamak için işbirliği yapılan diğer uzmanlık alanları ile birlikte bu çıkışı sağlamak önemlidir. Yapay zeka böyle bir örnektir.

Açıkça ifade edilmese de İlkeler, doğası gereği istatistikçilerin kendi performanslarının dışındaki güçlere ve baskılara karşı yükümlülük ve sorumluluklarının yanı sıra karşı karşıya kaldıkları çatışmaları yansıtır. Çatışmaların kaynağı:

- Toplum
- İşverenler, Müşteriler ve Fon Sağlayıcılar
- İş arkadaşları
- Konular

(bu kaynaklardan gelen baskılar ya da onlara karşı olan sorumlular) olabilir.

Her istatistikçi, sorumluluklarını yerine getirirken, eylemlerinin her grubun çıkarlarıyla tutarlı olması ve herhangi bir grubu diğerinin zararına kayırmaması veya İlkelerden herhangi biriyle çatışmaması gerektiği konusunda duyarlı olmalıdır.

İlkeleri, uygulamalarının doğasında var olan çatışmalar ve zorluklar üzerine kısa açıklamalar takip eder. Konuları takip etmek isteyenler için her etik ilke için bir bağlantı verilmiştir. Benzer şekilde, konuları takip etmek veya daha ayrıntılı metinlere başvurmak isteyenler için şerhlerden sonra sınırlı bir açıklamalı kaynakça verilmiştir.

ORTAK MESLEKİ DEĞERLER

Ortak profesyonel değerlerimiz saygı, profesyonellik, doğruluk ve dürüstlüktür.

1. Saygı

Başkalarının mahremiyetine ve onlara verilen gizlilik vaatlerine saygı duyuyoruz.

Verilerin toplandığı topluluklara saygı duyuyoruz ve sonuçların kötüye kullanılması nedeniyle onlara gelebilecek zararlara karşı önlem alıyoruz.

Başkalarının çalışmalarını bastırmamalı veya uygunsuz bir şekilde küçümsememeliyiz.

2. Profesyonellik

Profesyonellik değeri, Sorumluluk, Yetkinlik ve Uzman Bilgisi ve Bilinçli Yargı anlamına gelir.

Kullanıcılarımızın ihtiyaçlarını anlamak ve ilgili çözümler geliştirmek için çalışıyoruz.

İstatistiksel bilgimizi, verilerimizi ve analizlerimizi topluma hizmet etmek için Kamu Yararı için kullanırız.

Mümkün olan en yüksek kalitede verileri toplamaya ve analiz etmeye çalışıyoruz. Verilerin kalitelerini, sayımlar, anketler veya diğer kaynaklardan toplanmış olsa da, mevcut kalite çerçevelerini kullanarak değerlendiriyoruz.

Verilerin ve yöntemlerin eldeki amaca uygunluğundan sorumluyuz.

İstatistiksel amaçlar için kullanılan verilerin (bağlantılı veri kümeleri dahil) sosyal kabul edilebilirliğini sağlamak için süreçleri takip ediyoruz.

Konuları objektif bir şekilde tartışıyor ve sorunların çözümüne katkıda bulunmaya çalışıyoruz.

Yasalara uyuyor ve iyi istatistiksel uygulamaları engellediğine inandığımız yasaları değiştirmeye çalışıyoruz.

Hem kendi alanımız hem de yöntemlerimizi uyguladığımız alanlar hakkında sürekli olarak öğreniyoruz.

Uygunsa yeni yöntemler geliştiriyoruz.

Açık bir çıkar çatışmasının olduğu görevleri almıyoruz.

İşverenlerimizle sorumlu bir şekilde hareket ederiz.

3. Doğruluk ve dürüstlük

Doğruluk ve Dürüstlük değerleri, Bağımsızlık, Nesnellik ve Şeffaflığa dayanan iş süreçlerimizde yansıtılır.

Bilimimizi kullanarak istatistiksel sonuçlar üretiyoruz ve politikacıların veya fon verenlerin (bağış yapanların) baskısından etkilenmiyoruz.

Kullanılan istatistiksel metodolojiler konusunda şeffaf ve tekrarlanabilirliği sağlamak için mümkün olan her yerde açık kaynaklı yazılım dahil olmak üzere bu metodolojileri kamuya açık hale getiriyoruz.

Gözlemlenen olguları tarafsız bir şekilde yansıtan sonuçlar üretmeye çalışıyoruz.

Verileri ve analizleri, uygun niceliksel ve niteliksel bilgiler sağlayarak, ilgililiklerinin sınırları hakkındaki bilgilerle birlikte dürüst ve açık bir şekilde sunuyoruz.

Eylemlerimizden sorumluyuz.

Fikri mülkiyete saygımız var.

Bilim insanları olarak, umut verici yeni fikirlerin peşine düşeriz ve geçersiz olduğu kanıtlananları bir kenara bırakırız.

Verilerimizin ve sonuçlarımızın mantıksal tutarlılığı ve ampirik yeterliliği için çalışıyoruz.

İyi yapılandırılmış objektif değerlendirme kriterlerine değer veriyoruz.

ETİK İLKELER

1. Tarafsızlığın Peşinde Olma

İstatistikçiler, doğruluk ve zamanlama gibi faktörleri dikkate alarak, yalnızca mümkün olan en iyi sonuçları üretmek için tasarlanmış yöntemleri seçmeli ve kullanmalı, korkmadan veya kayırmadan tarafsız olmayı hedeflemelidir. Analizde kullanılan verilerin amaca uygun olduğundan emin olmalıdırlar. Gerekli alan bilgisine sahip olduklarından emin olmalıdırlar. Sonuçları ne olursa olsun tüm bulguları açık, eksiksiz ve şeffaf bir şekilde sunmalıdırlar. Uygun nicel ve nitel bilgiler sağlayarak bulguların geçerliliğine ilişkin sınırlar hakkında bilgi vermelidirler. İstatistikçiler, tercih edilen sonuçlara uymayan bulguları sunarken, özellikle data duyarlı olmalıdır. İstatistikçi, öngörülebilir yanlış yorumlamalara veya kötüye kullanıma karşı korunmalıdır (önlem almalıdır). Bu tür bir yanlış yorumlama veya kötüye kullanım meydana gelirse, potansiyel kullanıcıları bilgilendirmek için adımlar atılmalıdır. Bulgular, herhangi popülasyon grubuna zarar vermemeye özen göstererek, mümkün olan en geniş topluluğun yararına iletilmelidir.

2. Yükümlülüklerin ve Rollerin Netleştirilmesi

Etik sorunlara yol açabilecek rolleri ve sorumlulukları ile ilgili olarak işveren, müşteri veya fon sağlayıcı ve istatistikçinin ilgili yükümlülükleri açıklanmalı ve tam olarak anlaşılmalıdır. İstatistikçiler, tavsiye veya rehberlik sağlarken, kendi uzmanlık alanları içinde kalmaya özen göstermeli ve uygun görüldüğünde ilgili uzmanlığa sahip başkalarından tavsiye almalıdır.

3. Alternatifleri Değerlendirme

Mevcut yöntemler ve prosedürler dikkate alınmalı ve işverene, müşteriye veya fon verene, önerilen yöntemle birlikte alternatiflerin ilgili yararları ve sınırlamaları hakkında tarafsız bir değerlendirme yapılmalıdır.

4. Çatışan Çıkarlar

İstatistikçiler, çalışmanın sonucunda mali veya kişisel çıkar çatışması olan görevlerden kaçınırlar. Çeşitli veri türlerini toplamanın ve yaymanın olası sonuçları ve bunların analizlerinin sonuçları dikkate alınmalı ve araştırılmalıdır.

5. Önceden Belirlenmiş Sonuçlardan Kaçınma

Önerilen bir istatistiksel araştırmadan, önceden belirlenmiş bir sonuç oluşturmaya yönelik herhangi bir girişim (sözleşme koşullarının böyle bir zorunluluğa bağlı olması gereği gibi) reddedilmelidir.

6. Ayrıcalıklı Bilgilerin Korunması

Ayrıcalıklı bilgiler gizli tutulmalıdır. Bu yasak, araştırmayı yürütmek veya yayınlanmış verileri üretmek için kullanılan istatistiksel yöntemleri ve prosedürleri kapsayacak şekilde genişletilemez.

7. Mesleki Yeterlilik Sergileme

İstatistikçiler, mesleki bilgi ve becerilerini geliştirmeye çalışırlar ve kendi alanları ile ilgili teknolojik gelişmeler, prosedürler ve standartlar hakkında farkındalıklarını sürdürürler, ve başkalarını da aynısını yapmaya teşvik ederler.

8. İstatistiğe Güveni Sürdürme

Kamunun güvenini artırmak ve korumak için, istatistikçiler verilerinin açıklayıcı gücü de dahil olmak üzere sonuçlarını tam ve doğru bir şekilde tanımladıklarından emin olmalıdır. Uygun nicel ve nitel bilgiler sağlayarak, sonuçların potansiyel kullanıcılarını güvenilirlik ve uygulanabilirlik sınırları konusunda uyarmak istatistikçilerin görevidir.

9. Yöntemleri ve Bulguları Ortaya Çıkarma ve İnceleme

Yöntemlerin, işlemlerin, tekniklerin ve bulguların bağımsız olarak değerlendirilmesine izin vermek için açık kaynaklı yazılım dahil olmak üzere yeterli bilgi kamuya sağlanmalıdır.

10. Etik İlkelerin İletilmesi

Meslektaşlar ve aynı veya farklı disiplinlerdeki diğer kişilerle işbirliği yaparken, istatistikçilerin etik ilkelerinin tüm katılımcılar tarafından açıkça anlaşılmasını ve araştırmaya uygun şekilde yansıtılmasını sağlamak gerekli ve önemlidir.

11. Disiplinin Bütünlüğüne İlişkin Sorumluluk Taşıma

İstatistikçiler, bilimsel ve akademik davranışın genel ahlaki kurallarına tabidir: aldatmamalı veya bilerek yanlış beyanda bulunmamalı veya suiistimalin bildirilmesini engellemeye çalışmamalı veya başkalarının bilimsel/akademik araştırmalarını engellememelidir.

12. Katılımcıların Çıkarlarını Koruma

İstatistikçiler, katılımın olası zararlı etkilerine karşı katılımcıları mümkün olduğunca bireysel ve toplu olarak korumakla yükümlüdür. Bu sorumluluk, rıza veya yasal katılım gerekliliği ile ortadan kaldırılamaz. Diğer verilerin ve bağlantılı veri kümelerinin kullanımı da dahil olmak üzere bazı istatistiksel araştırma biçimlerinin müdahaleci potansiyeli, bunların yalnızca büyük bir dikkatle, tam bir ihtiyaç gerekçesi ile ve dahil olanlara mümkün olan en iyi şekilde bildirilerek yapılmasını gerektirir. Mümkün olduğu ölçüde, araştırmalar bilgilendirilmiş rızaya dayanmalıdır. Her durumda, tüm katılımcı veya yanıt verenlerin kimlikleri ve kayıtları gizli tutulmalıdır. İstatistikçilerin, katılımcının veya yanıt verenin kimliğinin ifşa edilmesine veya çıkarım yapılmasına izin verecek bir biçimde yayınlanmasını önlemek için uygun önlemler alınmalıdır.

TARİHÇE

Uluslararası İstatistik Enstitüsü'nün profesyonel etik üzerine bir deklarasyonun oluşturulmasına dahil olması, onlarca yılı aşkın bir süredir devam etmektedir. Enstitü Bürosu, üyelerin temsillerine ve Enstitü'nün Gelecek Yönergeleri Komitesi'nin önerisine yanıt olarak, ilk olarak 1979'da Manila'daki 42. ISI Oturumu sırasında İstatistikçiler için Etik Kodlar Komitesi kurdu. Bu komite¹ 1985'teki Yüzüncü Yıl Kutlamaları sırasında Enstitü'nün onayladığı bir 'kod' hazırladı, ISI Genel Kurulu 21 Ağustos 1985'te aşağıdaki kararın kabul edilmesi kararını aldı:

- İstatistikçiler için Mesleki Etik Beyannamesi'nin amacı, kurallardan ziyade, yol gösterme aracı olarak ortak mesleki değerleri ve deneyimi belgelemektir;
- Beyannameyi, üyelerin bu konulara duyduğu ilginin ve dünya çapındaki istatistikçiler arasında mesleki etik konusundaki bilgi ve ilgiyi artırma kararlılığının bir teyidi olarak kabul eder;
- Beyannameyi ISI ve Bölümlerinin tüm üyelerine göndermeye ve istatistik mesleği içinde uygun şekilde yaymaya karardı;
- Beyannameyi geliştirmekten sorumlu olan Komiteyi son beş yıldaki kapsamlı, verimli ve başarılı çalışmasından dolayı takdir eder.

Zamanın geçmesiyle birlikte Enstitü, Beyanname'nin güncellenmesi ihtiyacı sorununu gündeme getirdi. Temmuz 2006'da Yürütme Kurulu, kendi Daimi Mesleki Etik Komitesini² ISI Beyannamesini yeniden gözden geçirmeye ve "gerekli olması halinde, ISI Beyannamesi için güncellemeler (önerme)" yapmaya davet etti. Bu Komite görevini tamamladı. Mart 2007'de Paris'te INSEE'nin ev sahipliğinde düzenlenen bir toplantı için hazırlanan revize edilmiş belgeyi, Ağustos 2007'de Lizbon'da düzenlenen ISI uluslararası toplantılarında açık bir toplantı izlemiş ve tüm bu çalışmaların sonuçları katılımcılara, yorumları ve tepkileri için sunulmuştur. Birçok noktada anlaşma sağlanmış olsa da, daha fazla inceleme için bir dizi öneri sunuldu; bunlar, Ortak Mesleki Değerler Bölümü'nün eklenmesi ve bu Değerlerden türeyen Etik İlkelerin birçoğunun yeniden düzenlenmesi ve birleştirilmesiyle yansıtıldı. Yenilenmiş versiyon, 2010'daki ISI Genel Kurulu tarafından kabul edildi.

2010 Beyannamesinin içeriği büyük ölçüde geçerliliğini korurken, çeşitli veri kaynaklarının, bağlantılı veri kümelerinin ve hesaplama açısından ağır istatistiksel yöntemlerin artan kullanımı, 2023'te³ uygulamaya konulan güncellemeleri gerektirmiştir.

Önceki kararların ruhuna ve içeriğine uygun olarak bu revize edilmiş ve güncellenmiş Mesleki Etik Beyannamesi, yenilenmiş belgenin dünyanın her yerindeki meslektaşlara mesleki hedeflerinin ve sorumluluklarının bilincinde olarak davranmalarına yardımcı olacağına dair sürekli umut ve inançla, Uluslararası İstatistik Enstitüsü tarafından sunulmaktadır.

¹ Komiteye Roger Jowell başkanlık etti. Orijinal üyeler, W. Edwards Deming, Arno Donda, Helmut V. Muhsam ve Edmund Rapaport, ve daha sonra katılan Edmundo Berumen-Torres, Gilbert Motsemme ve René Padiou idi.

² 2010 incelemesini yürüten Komite, David Morganstein (Başkan), Margo Anderson, Edmundo Berumen, Stephen E. Fienberg, Fred Ho, Roger Jowell, Denise Lievesley, Olav Ljones, Bill Seltzer ve Jan Robert Suesser'den oluşuyordu. Komite, Jean-Louis Bodin, Oliver J.M. Chinganya, Howard Gabriels, Dan Levine, René Padiou, Hrachya Petrosyan ve Norbert Victor'dan oluşan Etik Danışma Grubundan önemli destek almaktadır.

³ 2023 güncellemesinde, Komitenin Walter Radermacher (başkan), Jairo Arrow, Misha Belkindas, Ayse Bilgin, Albina Chuwa, Hing Wang Fung, Saleha Habibullah, Sibylle von Oppeln-Bronikowski, Eric Rancourt, Jan Robert Suesser, Silke Stapel-Weber, Teresita Evelina Terán, Dennis Trewin (inceleme koordinatörü), Nikos Tzavidis, Gabriella Vukovich'tan oluşmuştur.